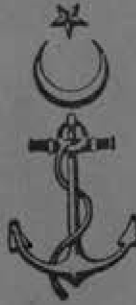
T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY
MUHAREBE ÖZETLERİ

18

Pasifik'te Deniz Stratejisi
Aralık 1941 - Şubat 1943

1948

İçindekiler

İlâveler

Plân ve diyagramlar

Pasifik'de Deniz Stratejisi

Aralık 1941 - Şubat 1943

I.

Harpten evvelki durum

Başlangıç:

Aşağıdaki deniz harekât özeti, harbin ilk 14 ayı zarfında Japonlara karşı tatbik edilen strateji esaslarından bahseder.

Bu yazıda, harekâtın cereyan tarzına ait teferruattan sarfınazar edilmiştir. Bu gibi teferruat aşağıdaki numaraları bildirilen Muharebe özeti adlı diğer kitaplarda izah edilmiştir. [1]

Yaşanılan bu tehlikeli günler içinde vukua gelen büyük hâdiselerden sonra çok güç kararlar alınmış ve bunun neticesi olarak Pasifikte Müttefik durumunda başlıyan muvaffakıyetlerle görülen salâhı, takip edilen hattı hareketin doğruluğunu göstermiştir. Bu muvaffakıyetler, bu yazının yazıldığı 1944 Temmuzunda günden güne biraz daha gelişmektedir.

Bu devre, aşağıdaki mütalea edilen 3 safhadan teşekkül eder:

1. Safha:

1941 Aralığından, 1942 Nisanına kadar olan devre; Japonların güney istikamette ilerlemesi devresidir. Bu safha sırasında müttefikler, tam mânasile bir müdafaa stratejisi takip etmeğe mecbur olmuşlardı.

2. Safha:

1942 Mayısından, 1942 Ağustosuna kadar olan devre, Japonların kazançlarını takviye etmeğe gayret sarfettikleri devredir. Maahaza, müttefikler müdafaada kalmakla beraber, bazen, taarruzî harekât icrasına da muvaffak olmakta idiler.

3. Safha:

1942 Ağustosundan, 1943 Şubatına kadar olan devre, müttefiklerin ilk teşebbüsü ele aldıkları devredir.

Müttefik stratejisi müdafaada devam etmekle beraber güney Solomon'larda taarruza geçilmiş ve bu müdafaa ancak Guadalcanal muharebelerinin muvaffakıyetli sonucundan birkaç ay sonraya kadar, yani, müt-

---

[1] Muharebe özeti No. 14 Prince of Wales, Repulse'in kaybı. (10 - Kasım - 1941)
» » » 15 Seylan açıklarındaki Dz. harekâtı. (29 - Mart - 16 - Nisan - 1942)
» » » 16 Diego Saurez'in zaptında Dz. harekâtı. (19 - Mayıs - 1942)
» » » 21 Güney Solomon'lara yapılan çıkarmalarda Dz. harekâtı. (7 : 10 - Ağustos - 1942)
» » » 23 Guadalcanal muharebelerinde Dz. harekâtı. (7 - Ağustos - 1942 - 7 - Şubat - 1943)
» » » 28 Surabaya Dz. muharebesi (27/28 - Şubat - 1942)

tefiklerin devamlı taarruza başlamağa muktedir oldukları bir devreye kadar uzamıştır.

2 — Harbin Pasifik sahnesi:

Pasifik, çok vâsi buutlarla çevrili ve sayısız adalarla bezenmiş bir Okyanustur.

Doğuda Amerika, batıda Asya ve Avustralya kıyılarına kadar yayılır ve arz sathının 1/3 kısmını kaplar. Şimal yarım küresinde Pasifik adalarından en büyükleri (Aleution) takımada zinciridir ki; aşağı yukarı (2000) mil imtidadında olup Alaska'dan Kamçatka'ya kadar uzanır.

Güney yarım kürede ise, başta Avustralya, Yeni Gine olmak üzere Güney Amerikaya doğru uzanan vâsi deniz sahasında birçok ada grupları ve adalar Pasifik'i süslemektedir.

Bu uçsuz bucaksız mesaha mefhumu; harp harekâtında daima güçlükler yaratmış ve bu mesele Pasifik stratejisinin bu yönden tetkikına mühim bir âmil olmuştur.

Meselâ: Singapur ve Pearl - Harbour'dan her biri Yokohama'dan (3000) mil uzaklıktadır. Bu mesafe Southampton ile New York arasındaki mesafeye muadildir. Singapour'dan Pearl - Harbour'a olan mesafe, takriben yukarıdakinin iki misli yani (5890) mildir. [1]

Ne gemiler ve ne de hava kuvvetleri teçhiz edilmemiş üs ve münasip bir mevki olmaksızın uzun müddet harekâtta bulunamıyacaklarından bazı üslerin hazırlanması ve bunların bilhassa düşman girmelerine karşı emniyete alınması, stratejinin en mühim faktörlerinden birini teşkil etmekte idi.

Bu faktörün halledilmesi sonradan Japon ilerleyişinin de sonunu teşkil etmişti.

Diğer taraftan Pasifik'te Avustralya ve Yeni Zelanda'nın bazı kısımları ile Japonyadan maada adalar üzerinde bir endüstri sahası bulunmamakta idi. Binaenaleyh harp başladığı zaman, bu bölge, harp maksatları için istifade edilecek ağır sanayiden mahrum bulunmakta idi. Bütün harp malzemesi ve tesisatı, mayimahruk ikmal malzemesi ve saire ya evvelce stok edilecek veya denizaşırı nakliyatı ile ihtiyaç mevkilerine gönderilecekti. Ayni zamanda birkaç veya daha fazla yerde, havuz ve tamir işleri yapılmak zorunda idi. Bu hususta Singapur limanı büyük önemi haizdi. Bu mevki, Uzakdoğuda, Mihver aleyhtarı kuvvetlerin ihtiyaçlarını karşılıyacak birinci sınıf bir deniz üssünü ve bir tersaneyi ihtiva etmekte idi.

Ayni zamanda, Manila ve Hongkong (Japon taarruzlarile kısmen tahrip edilmişlerdir.) Surabaya, Amboina ve Pearl Harbour gibi ikinci sınıf

[1] Diyagram 1, 2, 3; New York - Southampton mesafesile mukayese edilebilmek için; Singapur, Pearl Harbour ve Tokyo'nun ve diğer bazı mühim mevkilerinden olan mesafelerini gösterir.

deniz üsleri de mevcuttu. Fakat bunlardan hiçbiri büyük muharebe gemilerini havuzlıyacak kabiliyette değildi. Batavia gibi birkaç ticaret limanından dahi istifade edilebilirdi. Fakat diğer harekât üslerinden, üs vasfından ziyade bir demir yeri olmak ve civarlarında basit hava meydanları bulunmak dolayısile faydalanmak mümkün olabilirdi.

Bütün bunlar, denizaşırı ikmal meselesini ortaya çıkarıyor ve bu iş için de pek çok adette geminin bu muazzam mesafeler üzerinde çalışması icap ediyordu.

3 — 1939 sonbaharında Pasifik'teki kuvvetler:

1939 yılı sonbaharında Pasifik sularında, Japonya, Birleşik Amerika, İngiltere İmparatorluğu ve Sovyet Sosyalist Cümhuriyetleri hükümran bulunmakta idi.

Bunlardan Japonya; - Üçlü paktın imzasından bir sene evvel açık olarak Mihver lehinde sempatisini göstermişti. - Japon kıyıları Kora'dan Lapzone, Karolin ve Marşal adalarına (Karolin ve Marşal adaları 1914 - 1918 harbinden sonra Almanlardan alınmış olup, Milletler Cemiyetinin mandası altında bulunmakta idi.) kadar yayılmış, Mançiko'yu kontrol altına almış ve Çin kıyılarına ayak basmıştı.

Japon donanması Pasifik'te en kuvvetli bahrî kuvvet halinde görülmekte; hava kuvvetleri ve orduları da adedî bakımdan batılı kuvvetlerden çok daha üstün bulunmakta idi.

Birleşik Amerika, Büyük Britanya gibi, Çindeki büyük ticarî menfaatlerle ilgili idi. Amerikalıların, Pasifikte, Phillippine adalarında, Manila'da bir deniz ve hava üsleri, Hawaii adalarında Pearl Harbour'da bir deniz, hava üsleri vardı.

Bunlar arasında Midway - Wake - Guam adaları gibi biri ile diğeri arasında (1200 - 1500) mil mesafe bulunan bu adalar, Pasifiği kat'eden yol üzerinde birer atlama taşı rolünü oynamakta idiler.

İngiltere İmparatorluğuna gelince; Malaya, İngiliz kuzey Borneo'su, Avustralya, Yeni Zelanda ve diğer birçok Pasifik adaları, ve Hollanda Şarkî Hindistanının (Amboine ve Surabaya'daki deniz üsleri) müdafaaları, evvelâ birinci sınıf bir deniz üssü olan Singapur'un müdafaasına tâbi bulunmakta idi.

Singapur'un takriben 1500 mil kuzey cihetinde büyük bir ticaret limanı ve ayni zamanda ileri sürülmüş bir üs olan Hongkong vardı. Bilmünasebe şunu da kaydetmek lâzımdır ki; İngiliz İmparatorluğu için büyük değeri olan bazı Koloniler de ihmal edilmemişti. Bu gibi mevkiler Japonlar tarafından taarruz için daima cazip noktalar olmuş ve bunlardan Çin kıyıları boyunca olanları kısa bir zamanda ellerine geçmişti.

Vlâdivostok; Rusyanın Pasifikte yegâne deniz ve hava üssü olarak bulunmakta, Trans - Sibiryen demiryolunun nihayet ucunu teşkil etmekte idi. Bu mevkiin Tokyo'dan mesafesi (1000) mil kadardır.

Pasifikte bir Rus filosu bulunmamakta ve fakat bu üs'te kuvvetli bir denizaltı birliği bulunduğu zannedilmekte idi.

Cepheler üzerinde uzun bir münakaşa serisi doğuran ihtilâflar, süratle gelişen büyük askerî harekât, Japonya ile Rusya arasında karşılıklı olarak şüpheli hisler tevlit etmekte idi.

4 — Japon ihtirası:

Uzun yıllar Japonlar, Japonyadan Avustralyaya kadar yayılan büyük bir imparatorluğun hülyasını kurmuşlardı.

Bu tasavvur, Filipin adalarını, Malaya, Burma, Hollanda Şarkî Hindistanı ile (180) derece tul dairesine kadar uzanan bütün Pasifik adalarını ihtiva etmekte idi.

Nihayet; Avustralya, Yeni Zelanda ve Hindistan imparatorluğa ithal olunacak ve bu suretle büyük Doğu Asya imparatorluğunun (Hayat sahası) emeli de tahakkuk etmiş bulunacaktı.

Amerikan Pasifik donanmasının üssü olan Pearl Harbour ile İngilterenin deniz üssü olan Singapur, bu muhteşem plânın tahakkukuna iki büyük engel olarak kalmakta idi.

Singapur, harbin başlamasından itibaren geçecek olan birkaç hafta içinde büyük bir filonun teçhizini başarabilmesi ve ayni zamanda birinci sınıf bir deniz üssü olması itibarile Japon ihtiraslarına bir hedef teşkil etmekte idi. Diğer taraftan, Amerikan Pasifik filosu, adet itibarile Japon donanmasından daha zayıf bulunmakla beraber, Japonyanın genişliyen muvasala yollarına ihmal edilemiyecek kadar büyük bir tehdit yapacak durumda bulunuyordu.

Binaenaleyh; Japon stratejisi, Singapur'un zaptı ile uzun bir müddet Pasifik filosunu faal olmaktan uzak tutabilecekti.

Hâdiseler kendilerine müsait göründüğü zaman, Japonlar yine kendilerine has karakteristik cür'et ve iki yüzlülükle bu meseleleri hallettiler.

5 — Japonyanın hazırlıkları: (1919 - 1939)

1914 - 1918 harbi yılları arasında ve 1939 yılında Japonların plânların tahakkuk ettirecek herhangi bir fırsat zuhûr etmemişti.

Maamafih, hiçbir şey Japonların hazırlık yolundaki faaliyetlerini durduramamıştı. Japon mandası altında bulunan Marşal ve Karolin ada grupları ile doğuya doğru yayılan (2000) millik bir mesafe (Tahkima noktasındain Vaşington muahedesi hükümlerine muhalif olarak) Kuri adalarındaki Paramashiro'daki Yap'a kadar adalarda üsler ve çıkarm kuvvetleri gelişmekte ve harp içinde nadiren elde edilebilen bir gizlili derecesi altında deniz, hava ve kara hazırlıklarına başlanmış bulunmakt

olup, Japon istihbarat servisi de, kendileri için faydalı olacak en sıhhatli bilgileri mücavir komşuların kıyılarından toplamak imkânına malik bulunmakta idi.

Japonlar, kendilerini o kadar emniyet içinde hissediyorlardı ki; açıkça bir Alman siyaseti takip etmekten dahi çekinmiyorlardı. Japonlar tarafından, Manchuko'nun 1932 de işgalini - birkaç protestoya rağmen - 1937 de Çinin istilâsı takip etmiş ve 1939 yılında da Pechihli körfezinden, Hainan'a kadar bütün Çin kıyılarında kontrol tesis etmişti. Bu suretle birinci hedef olan güney istikamette ilerlemek için önemli noktalar tutulmuştu.

6 — Avrupa harbinin başlaması: (1939)

1939 da Avrupa harbinin başlaması, Japonlarda, tahmin ettiklerinden daha çabuk olarak ihtiraslarının tatmini ümidini alevlendirdi.

Başlangıçta Japon politikası, kaba dil kullanmakta, kendisine verilmesi arzusunda bulunduğu hususlarda her türlü fırsatlardan istifade etmek üzere hazırlıklı bulunurken bir taraftan da bitaraf kalmak istermişçesine bir yol takip etmekte idi.

Japonlar bekledikleri şansı, 1940 yılı Haziranında Fransanın sukutu ile elde ettiler.

3 ay sonra (25 - eylûlde) Japon kıt'aları Fransız Hindiçinisine girmiş bulunmakta idi.

Bu hareket, Pasifikteki stratejik muvazeneye vurulan ilk darbe idi. Bu suretle Japonlar, Singapur'un (750) mil mesafesinde mükemmel bir demir yeri (Kamranh körfezinde) elde etmişler ve ayni zamanda bütün Federal Malaya Cümhuriyet topraklarına ağır bombardımanların erişebilecekleri mesafede bir hava üssüne malik olmuşlardı.

Ertesi yıl (1941) Fransız Hindiçînisinde mevkilerini sağlamlamakla geçirdiler ve güney istikamete yapılacak taarruz için hazırlıklarda bulundular.

1941 yılı Haziranında, Almanların, Rusyaya taarruzu; Japonları, Rusyanın batı kuzeyden yapması muhtemel herhangi bir müdahale tehlikesinden kurtardı.

Müteakıp aylarda Japonlar, Fransız Hindiçinisindeki kuvvetlerini öyle bir dereceye çıkarmışlardı ki; artık yakın bir istikbalde bu üslerden taarruzî bir harekete geçeceklerine dair ufak bir şüphe dahi kalmamıştı.

7 — 1941 de Uzakşarktaki İngiliz deniz kuvvetlerinin yeniden takviyesi:

Şüphesizdir ki; bu hazırlıklar Londranın dikkat nazarından kaçmamıştı. Fakat anavatanın daha yakın bir tehlike tehdidi altında bulunduğu bir sırada, deniz kuvvetlerini (10,000) mil uzakta bulunan Uzakşark sularına taksim etme kararını vermek kolay bir mesele değildi.

Ayni zamanda henüz bu sularda fiilen düşmanca bir hareket te başlamamış bulunmakta idi.

Maamafih, lâzımgelen tertibat alındı ve bu cümleden olarak Malayadaki kara ve hava kuvvetleri takviye edildi.

Admiraltı; Singapur'a mürettep olmak üzere yedi muharebe gemisi, 10 kruvazör ve 24 destroyerlik bir filonun ana hatlarını tesbit etti. Fakat, muhtelif sebepler dolayısile bu filonun 1942 Martından evvel Singapur'a sevkına imkân yoktu.

Singapur'da, İngiltere, Avustralya, Yeni Zelanda, Amerika, Hollanda makamları arasında, müşterek menfaatle ilgili meseleleri müzakere etmek üzere bir toplantı yapıldı. Fakat, mesele, Amerikanın bitaraflığı ve açıklanmıyan stratejik plânlar sebebile çok karışık bir mahiyet almıştı.

1941 Kasımında durum çok vahim görülmekte olduğundan Uzakşarka Prince of Wales ve Repulse'ın gönderilmesine karar verildi. Vukuat bu gemilere bir tayyare gemisinin refakat etmesine imkân vermiyordu. [1] Fakat her iki gemi de herhangi bir Japon muharebe gemisinden daha süratli bulunmakta ve bu kudretli akıncı kuvvetin Uzakşark sularında görülmesile Japonların harbi açmaktan imtina edecekleri ümit olunmakta idi. [2]

Hiç olmazsa bu kuvvetlerin Uzak doğudaki mevcudiyetleri haberinin, Japonları güneye seferî kuvvet göndermekten menedeceği umulmakta idi. Bütün bu gayretler tehlikeye düşmüş bir sulhün muhafazasına matuftu.

Keza, Hawaii'de üslenmiş bulunan kuvvetli Amerikan filosunun mevcudiyeti Japonların, Siyam körfezinde bulunan ana kuvvetlerinin yakın desteğine güvenerek büyük bir cür'etkârlıkla teşebbüse geçmelerini menetmeğe kâfi görülmekte idi.

7 - Aralık - 1941 de Pearl Harbour'da Amerikan donanmasının felâketi ile neticelenen olaylardan dolayı, bu kararların alındığı devredeki stratejik şartlar tamamen değişmiş bulunuyordu.

8 — 1 - Aralık - 1941 de Pasifikteki deniz kuvvetleri:

Bahri durum hulâsâ olarak aşağıdaki gibi bulunmakta idi:

Çin istasyonundaki İngiliz açık deniz kuvvetleri; (D) sınıfı dört kruvazör, (S) sınıfı beş muhrip [3] ve 8 motor torpitobottan mürekkepti.

---

[1] İllustrious tayyare gemisi bu gemilerle birlikte gidecekti. Fakat bir muharebede hasara uğramış ve bu yüzden birliğe katılamamıştı.

[2] 29 - Ocak - 1942 de Mr. Churchill'in Avam Kamarasındaki beyanatından.

[3] Hafif kruvazörler: Danae, Dauntles, Dragon, Durban Muhripler: Scout Strongholed, Tenedos, Thanet, Thracian idi.

D sınıfı kruvazörlerin evsafı:

S sınıfı muhriplerin evsafı:

Muhriplerden üç tanesi (Biri tamirde idi) ve motor torpitobotlar Hongkong'da, mütebaki gemiler ise; Dauntles hariç (Bu gemi müstemleke sularında bulunan birliklerden birinin emrinde olup Colombo sularında idi) Singapur yakınındaki sularda bulunmakta idi.

Başkomutanlık karargâhı Singapur'da idi. [1]

Keza, Avustralya bahriyesine mensup bir muhrip [2], iki muharebe gemisi ve 4 modern muhripten müteşekkil Amiral Phillip tümeni de 2 - aralıkta bu sularda vazifede idi.

Avustralya sularında, Avustralya bahriyesinin 3 kruvazörü ve 3 muhribi ile 6 muhripten ibaret bir Hür Fransız kuvveti [3] dolaşmakta ve Yeni Zelanda bahriyesinin iki kruvazörü de [4] Auckland'da bulunmakta idi.

Amerikanın, Manila'da üslenmiş bulunan Asya filosu, Amiral Hart [5] komutasında olup, bir ağır ve bir hafif kruvazör, 13 muhrip, 29 denizaltı gemisinden müteşekkil idi.

Bunlardan hafif kruvazör ve altı muhrip Balıkpapan'da (Hollanda Borneo'sunda) ; ağır kruvazör ve bir deniz tayyare tenderinden mürekkep birliğe iltihak etmiş olup mütebaki gemiler ve denizaltı gemileri Manilâ'da bulunmakta idiler.

Pearl Harbour'da (Singapur'dan 5890 mil mesafede) Amiral Husband Kimmel komutasında Amerikanın Pasifik donanması üslenmekte idi.

Bu donanma; 9 muharebe gemisi (Biri Amerikada), 3 tayyare gemisi, 12 ağır kruvazör, 10 hafif kruvazör, 77 muhrip (45 yeni, 32 si 1921 den evvelki imalâttan), 31 denizaltı gemisinden (25 yeni ve 6 sı eski) müteşekkil idi.

Hollanda Şarkî Hindistanındaki, Hollanda deniz kuvvètleri:

3 Hafif kruvazör [6]

7 Muhrip [6]

13 Denizaltı gemisi. [7]

Denizaltı gemilerinden yüksek kifayetli olanlarından birkaçı, Tümamiral Layton'un komutasına girmiş olarak, Siyam körfezi açıklarında karakol yapmakta idiler.

[1] Tümamiral Sir Geoffrey Layton

[2] Vampire muhribi.

[3] 8 pusluk kruvazör: Canberra; Hafif kruvazör: Perth, Adelaide; Muhripler: Stuart, Vendetta, Voyager (3 muhrip Akdenizde hizmetten sonra uzun bir tamire alınmışlardı.) Fransız büyük muhribi: Le Triomphant

[4] Hafif kruvazör: Achilles, Leander.

[5] Amiral Thomas S. Hart bilâhare 5 - Ocak - 9 - Şubat - 1942 de güney batı Pasifikteki Müttefik deniz kuvvetleri başkomutanlığını yapmıştır.

[6] Biri tamirde.

[7] İki tanesi ihtiyatta, çok eski olup personeli yoktur. İki tanesi tamirde.

Japonlar uzun yıllar şiddetli bir gizlilik politikası takip etmiş olduğundan, donanmalarındaki yenilikler hakkında bilgi sahibi olmak çok zor olmuştu.

Harbin başlangıcında Japonların elinde;

11 Muharebe gemisi.
11 Tayyare gemisi. (İkisi ticaret gemisinden tebdilen)
8 Tender. (İkisi ticaret gemisinden tebdilen)
18 Ağır kruvazör.
20 Hafif kruvazör.
113 Muhrip.
62 Operatif denizaltı gemisi.
14 Taktik denizaltı gemisi.
Muhtelif kıyı müdafaa gemileri.

Bulunduğu bilinmekte idi. 45,000 tonluk bir muharebe gemisi de bitmek üzere idi.

Aşağıdaki çizelge, harbin başladığı sırada Pasifikte bulunan Mihver aleyhtarı bahri kuvvetlerle Japon deniz kuvvetlerinin mukayesesini göstermektedir:

Kâğıt üzerinde görülen bu nisbetler arasında haddi zatında büyük farklar yoksa da hakikatte bu nisbetsizlik mühimdi.

Mihver aleyhtarı deniz kuvvetleri Pasifikte çok geniş bir sahaya dağılmışlardı. Buna mukabil Japonlarda dağılma nisbeti azdı ve tayyare gemilerindeki fark büyük bir önemi haizdi.

Milletler	Muh. Gm.	Tay. Gm.	Tender	Ağ. Kr.	Hf. Kr.	Muh.	Dz.Alt.
Britanya imparatorluğu	2			1	7	13	
Birleşik Amerika	8	3		13	11	90	60
Hollanda					3	7	13[1]
Hür Fransa					1		
Toplam	10	3		14	22	110	73
Japonya	11	10[2]	8[2]	18	20	113	62

[1] İkisi ihtiyatta; çok eski ve mürettebatı yok. İkisi tamirde.
[2] İkisi ticaret gemisinden muaddel.

II.

Japon ileri harekâtı

9 — 7 - Aralık - 1941 Harbin başlaması:

7 - Aralık - 1941 günü saat 0800 de (Mıntaka saati ile) Vaşington'da Amerikan makamları ile, Japon murahhası Mr. Kurusu arasında müzakereler cereyan ederken, Japonlar hava kuvvetleri ve denizaltı gemilerile Pearl Harbour'da bulunan Amerikan donanmasına ve hava kuvvetlerine taarruz ettiler. [1]

Amerikalılar tam mânasile bir sürprizle karşılaşmışlardı. Hava kuvvetlerinden büyük bir kısmı yerde tehrip edildi. Donanma kendisinden büyük bir harekât beklenemiyecek kadar hasara uğradı. ve bu suretle gelecek altı ay içinde herhangi bir fiili tesir elde etmekten menedilmiş oldu.

Büyük bir talih eseri olarak ayni saatlerde limanda bulunan 3 büyük tayyare gemisinden hiçbirine birşey olmamış [2] ve bu hal, harbin bütün gidişatı üzerinde mühim bir tesir icra etmiştir.

Diğer talihli bir hâdise de, kuru havuz, maimahruk depoları ve ana tamir atölyelerinin tahripten kurtulmuş olmalarıdır.

Pearl Harbour taarruzundan birkaç saat sonra Japonlar Malaya'yı istilâya başladılar. (Malaya yarımadasının kuzey doğu kıyılarında Kotabahru'ya asker çıkardılar.)

Thailand derhal teslim oldu.

Hongkong, Manila ve Singapur'a hava akını ile ilk Japon darbesi indirildi.

Ertesi gün, Manilanın kuzeyine, Lingayan körfezine çıkarılan Japon kuvvetlerile Filipinlerin istilâsına başlandı.

İki gün sonra (10 - aralıkta) kuzey Malaya'daki ordunun üzerindeki tazyikını hafifletmek üzere yaptıkları bir hareket sırasında, Prince of Wales ve Repulse Japon hava taarruzlarile batırıldılar.

Bundan sonra Japonlar deniz hakimiyetini tamamile ellerine almış oldular.

---

[1] Taarruz, Tümamiral Nagumo komutasındaki kuvvetlerle desteklendi. Bu kuvvet 27 - kasımda Etorofu'dan (Kurile adalarında) hareket etmiş ve muvaffak bir hareketle Pearl Harbour'un kuzey cihetinde 7 - aralık sabahı bulunmuştu:-

Kuvvetler şu gemilerden mürekkepti:-

2 Muharebe gemisi. (Kirishima, Hiyei)

6 Tayyare gemisi:- (Akagi, Kaga, Hiryu, Soryu, Zuikaku, Shokaku)

1 kruvazör, 2 muhrip, 3 birinci sınıf Dz. Alt., 3 mayimahruk tankeri ve ikmal gemisi

[2] Enterprise, Yorktown, Lexington tayyare gemileri.

Müteakıp dört ay, Japonların hazırlanmalarına, güney doğuya pervasız ilerlemelerine sahne oldu.

Aralık ayı esnasında Japonların esas gayretleri Filipinler ve Malaya üzerinde toplanmıştı. [1]

Borneo'nun batı kıyılarına asker çıkarılmış ve Malaya harekât sahasında yeni hava meydanları tesis edilmişti.

Hongkong 26 - aralıkta düştü. Pasifik adaları da ihmal edilmedi. Guam 12 - aralıkta, Wake adası 24 - aralıkta, Nauru ve Makin ve Tarawa (Gilbert adalarında) 18 - aralıkta düştü. Bu ayın nihayetine kadar 180 derece tul dairesinin batısında kalan bu adaların dışından geçen tul ile hattı istivanın kuzeyinde kalan kısım Japon kontrolüne geçti.

10 - Ocak - 1942 de Borneo'da Tarakan ve Celep'de Menado'nun anudane bir mukavemetten sonra, (ki; bu harekât müteaddit düşman gemisinin kaybına mal olmuştur.) zaptı ile Hollanda şarkî Hindistanının istilâsı başlamıştı.

Balikpapan, 24 - Ocakta düştü. Ancak Japon konvoyları, Macassar boğazından geçerken Amerikan hava kuvvetleri, ve su üstü gemilerinin mükerrer taarruzlarına maruz kalmış ve önemli zararlar görmüşlerdi.

Ayni zamanda Papua'da (Doğu Yeni Kine'de) ve civarındaki adalara taarruz edildi. Lae, Rabaul ve Kavieng işgal edildi.

Üç hafta sonra da Burma, Tailand'dan atlanmak suretile istilâ edilmişti.

Celep adasının güneyinde Butan ve Hollanda deniz üssü olan Amboina bu ayın sonunda düştü. Singapur 15 - şubatta teslim oldu. Ayni günde güney Sumatra'da büyük bir petrol merkezi olan Palunbang zaptedildi.

Şubatın 27 sinde, felâketle neticelenen Cava deniz muharebesi Cava'nın mukadderatını tayin etti.

Tuğamiral Doorman komutası altında; 5 kruvazör ve 10 muhripten müteşekkil olan bir Müttefik tümeni, [2] Surabaya kuzeyinde görülen bir konvoyu yakalamağa teşebbüs ederken üstün Japon kuvvetleri tara-

[1] Filipinlerde; her nekadar Bataan yarımadası 9 - nisana kadar müdafaa edilmiş ve Corregidor müstahkem mevkii, 6 - mayısa kadar elde tutulabilmişse de, adanın fethi yalnız bir zaman meselesi olmuş ve çabuk olarak Müttefik yardımlarından tecrit edilmişti.

[2] Hollanda:- Hafif kruvazör: De Ruyter (Sancak gemisi) Cava.
Muhripler: Witte de Witte, Kortenaer.
İngiliz:- 8 pusluk kruvazör: Exeter.
Muhripler: Elektra, Encounter, Jupiter.
Avustralya:- Perth hafif kruvazörü.
Birleşik Amerika:- 8 pusluk kruvazör: Houston.
Muhripler: Edwards, Alden, Fort, Paul Jones.

fından imha edildi. Ancak 4 Amerikan muhribi kaçmağa muvaffak olabildi.

Cava, ertesi günü doğu ve batıdan her iki cihetten istilâ edildi. 9 - Martta Cava teslim oldu. Fakat Cava, Sumatra, Timor adalarında çete hareketleri devam etmekte idi. Bu suretle Japonlar girdikleri Hollanda şarkî Hindistanından ve Sumatra'dan Yeni Gine'ye kadar olan adalarda hayati bir kontrol tesis ettiler.

23 - Martta Japonlar Bengal körfezinin doğu kısmındaki Blair limanını ve Andaman adalarını işgal etmek suretile kontrollarını genişlettiler.

Burma'nın istilâsına başlandıktan sonra 8 - martta - Cava'nın tesliminden bir gün evvel - Rangoon düştü.

Onu, 29 - Nisanda Çine giden Burma yolunun müntehasında bulunan ve önemli bir mevki olan Lashio'nun sukutu takip etti.

10 - Mayısta İngiliz kıt'aları Burma'yı tahliye ederek Assam'dan geçerek Hindistana çekilmişlerdi. Bu suretle Japon taarruzunun met dalgası azamî noktasına ulaşmış oldu.

Manila körfezinde müstahkem bir ada olan Corregidor'un düşmesinden 4 gün evvel, Filipinler'deki teşkilâtlı mukavemet te sona ermişti.

Harbin başlamasından altı ay sonra Japonlar, (Moresby limanı hariç) hayat sahası olarak kabul ettikleri bütün bölgeleri ele geçirmişlerdi.

10 — Japon stratejisi (Aralık 1941 - Nisan 1942)

Bu muvaffakıyetli ileri harekât safhasında Japon stratejisi, Amerikan filosunun saf dışı edilmesi ve imparatorluğa ilâvesi plânlaştırılan toprakların kolayca işgali dolâyısile, azamî bir avantaj temin etmişti.

Japonlar, kifayetli bir şekilde ikmallerini yapabilmek ve askerî konvoyların himayesini deruhde etmek maksadile tefrik edilecek kuvvetler için, muharebe filosunun bulunabileceği stratejiye uygun birkaç mevki seçmişlerdi. (Meselâ; Karolin adalarında Truk gibi.)

Japon stratejisi deniz, hava ve kara kuvvetleri arasında mütevazin bir işbirliği esasına dayanmakta idi.

Meselâ; Singapur'a taarruzdan evvel, Borneo'nun güney batı kıyılarına takviye kıt'aları çıkardıkları gibi Malaya'nın güneyinde ilerliyecek kuvvetlerin desteklenmesini temin etmek üzere de hava meydanları tesis ettiler.

Bütün harekâtta Japonların karakteristik bir tarafı vardı:

a) Uzak mesafelerden ana hedefleri bombardıman etmek.

b) Çıkarma kıt'alarını yakından destekliyecek kadar kâfi miktarda hava meydanı elde etmek veya tesis etmek.

c) Askerî konvoyları münasip kuvvetlerle himaye etmek.

Japonlar bu prensibe uzun zaman sadık kaldılar ve muvaffak ta oldular. Maamafih şunu da ilâve etmek lâzımdır ki; bu safhada Japonlara mukabele edecek olan Müttefik kuvvetler de pek zayıf bir durumda bulunmakta idiler.

11 — Müttefik stratejisi (Aralık 1941 - Mart 1942)

Müttefik stratejisi, bu devre zarfında zarurî olarak müdafaada kalmıştı. 7 - Aralık - 1941 de Pearl Harbour'a yapılan taarruz, bir saat içinde Pasifik'teki stratejik durumu tamamen değiştirmişti.

Buna ilâveten; bu şartların radikal olarak değişmesine diğer bir sebep te; bidayette, Uzakşarktaki deniz sevk ve idaresinin beş devlet tarafından (İngiltere, Amerika, Avustralya, Yeni Zelanda ve Hollanda) ayrı ayrı yürütülmüş bulunması ve dolayısile Müttefikler tarafından girişilen harekâtta gayretlerin birleştirilmesinin çok müşkül olmasıdır.

İngilizlere göre, harbin en büyük stratejik hedefi Almanyanın mağlûbiyeti meselesi olup Pasifik harekâtı ikinci plânda mütalea edilmekte idi.

Amerikan noktai nazarına göre ise, İngiliz görüşü evvelâ uygun bulunmamış ve fakat çok geçmeden bu esas onlar tarafından da kabul edilmişti.

Uzak doğu filosu başkomutanı Amiral Phillips'i istihlâf eden Amiral Sir Geoffrey Layton; 11 - Aralık - 1941 de hattı hareketini şöylece tayin etti:

«Malaya'yı mümkün olduğu kadar fazla müddet elde tutmak suretile Uzak doğu filosunun üssü olan Singapur'un emniyetini sağlamak, ticarî nakliyatı himaye altına almak ve düşmana denizaltı ve hava kuvvetlerile azamî zarar vermek.»

Bu maksat için amiral, denizaltı, muhrip ve uçakların yeniden takviyesi için taleplerde bulundu.

Bir felâkete mâni olmak üzere teksif edilmiş bulunan bütün İngiliz deniz gayretlerine rağmen, aralık ayının sonunda Singapurun kaybedilmesi beklenmedik bir darbe oldu.

Çin sularında bulunan filonun kadrosu, Avustralya bahriyesine mensup gemiler ve harbin başında nakledilen takviye kuvvetlerinin münhasıran konvoy edilmesinde kullanılan şarkî Hind istasyonlarındaki kruvazörlerle arttırılmıştı. Bu kuvvetler, 16 - aralıkta Penang kaybından sonra Sunda boğazını zorlamışlardı. Bu mühim vazife sonuna kadar muvaffakıyetli bir şekilde cereyan etmişti. Bu sırada, Hollanda deniz kuvvetleri de Sunda boğazı açıklarında ve Cava denizinde karakol yapmakta idiler. Hollanda denizaltı gemilerinden bazıları da Siyam körfezinde, düşman gemilerine karşı başarılı işler görmüşler ve fakat pek az bir kısmı bütün muharebeler boyunca duruma müessir olabilmişlerdir.

Amerikanın Asya filosu güney doğuya çekilmiş ve Port Darwin ile Surabaya arasında harekâtta bulunmuştu.

Phillipin'lerin istilâsından birkaç hafta sonra, ancak küçük vasıtalarla Sulu denizinde mühimmat ve az miktarda iaşe ikmali yapılabilmişti. Amerikan denizaltı gemileri, Manila açıklarındaki bekleme yerlerine gönderilmiş ve fakat bunlar düşman konvoylarının sığ sularda demirlemiş olmasından ve bu suretle çıkarma harekâtının kolayca himaye altına alınmış bulunmasından, müessir bir darbe indirmeğe imkân bulamamıştır.

12 — Müttefik sevk ve idaresinin birleştirilmesi (Abda sahası)

Ekim ayının sonlarına doğru İngiliz başvekili, Vaşington'a bir ziyaret yapmış ve burada Müttefik sevk ve idaresi hakkında muhtelif kararlar alınmıştı. Uzak doğuda, en ideal şekilde bir işbirliği imkânını sağlamak maksadile, güney batı Pasifik sahasında bulunan bütün Amerikan, İngiliz, Avustralya ve Hollanda deniz, kara ve hava kuvvetlerinin müşterek bir komutaya bağlanmasına karar verilmişti.

İngilizlere göre, müteakıp birkaç ay zarfında ancak (Gediklerin tıkanması) na çalışılacak ve Müttefiklerin; Japon ilerleyişine karşı bir mâni olan Malaya'da, kuvvetlenmeleri temin edilecekti. General Wavel yüksek başkomutanlığa tayin edildi ve 10 - ocakta karargâhını, Cava'da Batavia'dan takriben 80 mil mesafede bulunan Bandeong'da kurdu.

Bu sevk ve idare makamının mes'uliyet hudutları, bir [1] numaralı haritada gösterilen ve Abda adı ile anılan saha ile tahdit edilmişti. Bu kararla doğu filosu başkomutanlığının mes'uliyeti de Abda sahasile hudutlandırılmıştı. Amiral Layton, martta vazifeye katılacak deniz takviye kuvvetlerinin muvasalat hazırlıklarını yapmak üzere Seylan'a geçmiş, kruvazör ve muhriplerden müteşekkil bir kuvveti de komodor Collin'in komutası altında Batavia'da bırakmıştı. Birkaç mahalli müdafaa vasıtası

---

[1] Abda sahası:

Kuzey hududu: Hindistan ile Burma arasındaki hududtan başlamak üzere doğuya doğru Çin kıyı hududu boyunca; 30 + arz dairesine kadar uzanmakta ve oradan + 30 arz ve + 140 tul noktasına kadar imtidat etmekte.

Doğu hududu: + 30° arz ve + 140° tul noktasından, + 0 arz ve + 140° tul noktasına kadar, oradan + 0 arz ve + 141° tule uzanan bir hat, bu noktadan + 141° tul boyunca güneye inen bir hat, Bu hat Yeni Gine'de İngiliz, Hollanda hudutları boyunca Yeni Gine'nin güneyine kadar inmekte ve + 143° tul dairesine kadar doğuya doğru kaymakta ve buradan itibaren güneye, Avustralya kıyılarına inmekte.

Güney hududu: + 143° tulden + 114° tule kadar Kuzey Avustralya kıyı hattı ile oradan karayel istikametinde + 92° tul ve — 15° arz noktasına ulaşan bir hattın kuzey tarafı.

Batı hududu: + 92° tul dairesinin doğu sahası ile çerçevelenmiş bulunmakta idi.

da, Tuğamiral Spooner komutasında Singapur'a istinaden harekât yapmakta idi.

Şüphesiz ki; müşterek sevk ve idarenin kurulması en doğru bir hareket olmuştu. Fakat bütün bunlara rağmen Japonlar, süratle ilerlemekte idiler.

Abda komutanlığının tam mânası ile faaliyete geçirilmesi için zaman yoktu. General Wavel noksan deniz ve hava kuvvetlerile (Stratejik ihtiyatı teşkil eden kara kıtaatı olmaksızın) düşman ilerleyişini biraz durdurabilmiş ve fakat bütün bunlara rağmen bir hafta sonra da Singapur düşmüştü.

Ayni zamanda, Japonların Cava'ya doğu ve batıdan taarruz etmeleri üzerine de genel karargâhın daha güney bölgelerine nakline, ve müdafaası Hollandalılara bırakılan Cava adası ile, onların elinde bulunan bazı Müttefik kuvvetlerinin terkine karar verilmişti.

13 — Amerikan tayyare gemilerinin harekâtı (Şubat - Nisan 1942)

Şubat ayında Amerikan Pasifik donanması birlikleri harekât sahnesine girdiler. Takip ettikleri stratejik yol, bu maksat için tertiplenmiş bir veya iki tayyare gemisile bunların himayesini deruhde eden kruvazör ve muhriplerden mürekkep bir (Task Force) meydana getirerek hedef olarak seçilen düşman üslerine müşterek hava ve deniz akınları yapmaktı.

Bu akınların ika ettiği malzeme kaybından gayrı olarak, zaman zaman yapılan bu gibi harekât, Japon ana donanmasının anavatan sularından uzak bölgelerde kullanılmasına mâni olacak (Kastedilen saha Hint Okyanusudur.) ve bu suretle Japon faaliyetinin felce uğratılması mümkün olacaktı.

Bu plânın neticesi olarak Enterprise ve Yorktown'dan mürekkep iki (Task Force), 2 - Şubat 1942 Gilbert adalarile doğu Marşal adalarındaki düşman üslerine taarruz ettiler.

Bu taarruzlarla Kwajalein, Wotje Atoll ve Taroa üslerinde önemli hasarlar yapıldı.

Üç hafta sonra (24 - şubat) ayni tayyare gemilerinden havalanan tayyareler Wake adasını, 4 - martta da Markus adasını bombaladılar.

Bu sırada beş, 8 pusluk kruvazörle birlikte Lexington tayyare gemisi de güney Pasifik'te Suva'nın batı cihetinde harekâtta bulunmakta idi.

20 - Şubatta, bu kuvvetin Rabaul'e yaptığı bir deniz üstü ve hava akını sırasında Lexington kendisine taarruz eden 18 ağır bombardıman Japon tayyaresinden 16 sını (İki tayyare kaybına mukabil) tahrip etmek suretile müstesna bir muvaffakıyet kazandı.

10 - Martta Yorktown ile birleşti ve müştereken Yeni Gine'de Salamoa-da bulunan büyük miktarda Japon ticaret gemi birliklerine muvaffakıyetli bir hava hücumu yapıldı.

Bu iki grupun yaptıkları harekât içinde en muvaffakıyetli olanı şimal grupundan, General Doolittle komutasındaki uçakların 18 - nisanda Tokyo'ya yaptıkları bombardımandı. Bu harekâta Hornet tayyare gemisi iştirak etmişti.

14 — Müttefik stratejisi esas şeklini alıyor (Mart 1942).

Martın ortasına doğru, müşterek harp davasının tasfiyesi için Birleşik Amerika ile İngiltere mes'ul makamları aşağıdaki şu kararları aldılar:

a) Pasifik Okyanusu (Amerika, Çin, Japon, Avustralya, Yeni Zelanda - Malaya ve Sumatra hariç -) Birleşik Amerika tarafından.

b) Hint Okyanusu ve Ortaşark; İngiltere tarafından (Cava ve Sumatra kıyıları temizlendikten sonra İngiliz sahasile Amerikan sahası arasında + 110 tul dairesi hudut olarak tesbit edilecekti.)

c) Avrupa ve Atlantik Okyanusu; Amerika ve İngiltere tarafından müştereken, kontrol ve harekât sahası olarak ayrılmıştı.

Her nekadar Uzak doğu sahnesinde, tatbikına geçilen bu strateji pek çabuk olarak esas şeklini almışsa da, durumdaki müspet terakkiyi farketmek ancak birkaç hafta sonra mümkün olabilmişti.

Amerikalıların belli olmuş olan esas plânlarının vechesi, münasip görülecek bir zamanda, deniz kuvvetleri veya deniz ve hava kuvvetlerile müşterek olarak Hawaii'den Marshal ve Caroline'lere karşı bir taarruza geçmekti.

Her nekadar Japonların deniz ve hava müşterek harekâtının muvaffakıyetli inkişafı gözönünde bulundurulmakta ise de deniz hava kuvvetlerine istinaden direkt bir taarruzun yapılması da tasavvur edilmekte ve mümkün görülmekte idi.

Şubatın ortasına doğru, Amerikan donanmasının ağırlık merkezinin güney batıya kaydırılmasına ve nihai taarruzun Yeni Zelanda'dan kuzey batıya doğru yapılmasına karar verildi.

Amerika ile Avustralya arasında münasip merhalelerde bulunan Pasifik adaları üzerinde deniz ve hava harekât üsleri tesis edilmiş ve vücude getirilen bu üslerde deniz, hava ve kara kuvvetleri güney batı Pasifikte nafi bir surette kullanılabilir bir duruma girmişti.

Bu safhadan sonra, müşterek kurmay heyetleri arasında umumî bir görüş birliği olmuş, Amerika ve İngilizlere ayrılmış sahalarda tatbik edilecek sevk ve idare şekli uygun bulunmuştu.

III.

Japonların takviye teşebbüsleri

15 — Stratejik durum (Nisan 1942)

1942 senesinin ilk üç ayı kapanırken, Müttefikler Uzakşarkta bütün harbin en endişeli ve tehlikeli devrini geçirmiş bulunuyordu.

Phillippine'ler (Bataan yarımadası ile Corregidor hariç) Malaya, Borneo ve Hollanda şarki Hindistanı Japonların eline geçmişti.

Andaman adalarının zaptı ile Bengal körfezinin mukadderatı Japonların kontrolüne terkedilmiş ve bu sahadaki düşman hava kuvvetleri, İngiliz kuvvetlerinden çok üstün bir şekilde kuvvetli olarak takviye edilmişti.

4000 mil doğuda, ve Yeni Gine'nin doğusunda Lae ve Salamoa'ya Japon çıkarmaları inkişaf etmiş, Bismark adaları işgal edilmiş ve Salamonlardaki taarruzlar da gelişmişti.

Port Darwin ve batı Avustralyadaki hava limanları, hava akınları ile hasara uğramış ve Moresby limanının muntazaman bombalanması günlük bir hâdise halini almıştı.

Bütün buraya kadar olan harekât büyük bir istilâ hareketinin alâmeti gibi görülmekte idi.

Acaba Japonlar, evvelâ Hindistana veya Avustralyaya veyahut ta her ikisine birden mi taarruz edeceklerdi?

Avustralya, Amerikan sahasında olup muhtemelen Japon hedefi burası bulunmakta idi. Bununla beraber İngiliz sahasında, Acem körfezinden Madagaskara kadar olan bölgede bir Japon askerî hareketinin mümkün olabileceği de gözden uzak tutulmamıştı.

Bilhassa Madagaskar'ın Japonlar tarafından zaptı çok tehlikeli bir netice tevlit edebilirdi. Zira bu mevki İngiliz İmparatorluğu ile Orta ve Uzakşark münakale hattının üzerinde bulunmakta idi. Bu mevkiin elde tutulması için atik davranmak lâzımdı. Bu maksat için Avrupa sahnesinden çekilen Tuğamiral Syfret kuvvetleri, süratle Madagaskar'a gönderilmişti. [1] Fakat esas olarak Hindistanın ve hususile donanmanın doğu sularda yegâne elde kalmış üslerini ihtiva eden Seylan adasının (Colombo ve Trincomalee limanları) müdafaası, bahrî noktai nazardan çok önemli bulunmakta idi.

Amiral Sir Geoffrey Layton, martın başında adadaki bütün silâhlı kuvvetlerin başkomutanlığına tayin edilmiş ve kendisine mülkî idarenin üstünde geniş yetkiler verilmek suretile enerjik bir hamle ile bir müda-

[1] 16 Numaralı deniz harekât özeti adlı kitapta bu harekât izah edilmiştir.

faa birliği meydana getirilmişti. Her iki liman da, kolayca istilâ edilemezse de deniz hava kuvvetleri tarafından hasara uğratılabilirlerdi. Bu sebepten kıyıda üslenmiş olan hava kuvvetleri ve adadaki hava dafiası mümkün olduğu kadar süratle takviye edildi. Ancak, müdafaamız, makul bir emniyet haddine vâsıl oluncaya kadar geçirilen bu stratejik hareketsizliğin doğurduğu uzun bekleyişin aksine olarak düşman hareket kabiliyetine dayanarak hava kuvvetleri ile her zaman birçok mühim hasarlar ika edebilirlerdi. Japon hava kuvvetlerinin tahrip sahası olması dolayısile bu iki limandan hiçbiri, bir donanmanın emniyetle üslenmesi için lâzım olan şartları haiz bulunmamakta idi. Bundan dolayı ilk adım olarak 600 mil daha batıda Maldives adalarında bulunan Addu Atoll'de münasip bir demir yeri üs olarak hazırlandı.

16 — Doğu filosunun sevk ve idaresi:

24 - Martta Amiral Sir James Somerville, Colombo'ya gelmiş ve doğu filosunun komutasını ele almıştı.

Amiral, tedricî olarak, istifade edilebilecek gemileri emri altına topladı.

Bu kuvvet 24 - martta:

5 muharebe gemisi.

2 Büyük ve yeni ve bir eski tayyare gemisi (Eski tayyare gemisi Hermes'dir. Muvakkaten bu kuvvete terfik edilmişti.)

2 8 pusluk kruvazör.

4 Hafif kruvazör.

1 Hava defi kruvazörü.

16 Muhrip.

3 Denizaltı gemisine baliğ olmakta idi. [1]

Bu kuvvetler, Colombo, Trincomalee'ye ve hazırlığı tamamlanmamış olan Addu Atoll'e taksim edilmişlerdi.

Amiral Somerville'in sancak gemisi olan Warspite, İndomitable tayyare gemisi ve iki 8 pusluk kruvazör müstesna, donanmanın esas birlikleri, müdafaa kabiliyetleri zayıf eski gemilerden müteşekkil bulunmakta idi.

[1]

Muharebe gemileri:	Başkomutan sancak gemisi Warspite, Resolution (Tümamiral A. V. Willis'in forunu taşımakta, Ramillies, Royal Sovereign, Revenge.
Tayyare gemileri:	İndomitable (Tuğamiral D. W. Boyd'un forsunu taşımakta), Formidable, Hermes.
8 pusluk kruvazör:	Dorsetshire, Cornwall.
Hafif kruvazörler:	Enterprise, Emerald, Dragon, Caledon.
Hava defi kruvazörü:	H. N. M. S. Heemskerck.

Bu kuvvet, Japon donanması ile muharebe verebilecek ideal bir kuvvet olmaktan uzaktı ve fakat mevcut şartlar içinde bundan başka bir çare de yoktu.

Maamafih esas itibarile takip edilen İngiliz stratejik plânında da, zamanı gelinceye kadar kat'î olarak müdafaada kalmak prensibi kabul edilmiş ve taarruzî bir harekât şekli düşünülmemişti.

Amiral Somerville filosu varlığını hissettirdiği müddetçe düşmanın; kuvvetli muharebe gemilerinin desteği olmaksızın Hind Okyanusunda büyük mikyasta uzun bir harekâta teşebbüs etmeğe cesaret edemiyeceği ümit olunuyordu.

Ayni zamanda, Amerikan donanmasının yeniden baş gösteren tehdidi karşısında doğu cenahlarının emniyetini tamamile sağlamadan, Japonların; anavatan sularından çok uzak sahalara büyük kuvvetlerini göndermek arzusunu gösteremiyecekleri muhtemel görülmekte idi.

Bu suretle Uzak doğu ile Kap yolu arasında bulunan Afrika üsleri, Seylan ve Hindistanın emniyeti doğu filosunun mevcudiyeti ile temin edilmiş oluyordu.

Eğer, önemli düşman birlikleri, Hind denizine girecek olurlarsa, bu takdirde de, Amiral Somerville, bunları deniz hava kuvvetlerile tahrip etmeğe muvaffak olacağını ümit ediyor ve fakat üstün kuvvete sahip olmadan su üstü kuvvetlerile düşmanı takip etmeği de düşünmüyordu. Amiral Somerville, takip ettiği bu hattı harekete göre, kuvvetlerini aşağıdaki gibi iki tümene taksim etmişti:

1 — Warspite, iki tayyare gemisi, (İndomitable, Formidable) iki 8 pusluk kruvazör, (Cornwall, Dorsetshire) iki hafif kruvazör, (Emerald, Enterprise) altı muhripten müteşekkil seri bir tümen vurucu kuvvet olarak ayrıldı ve bu kuvvete (A) kuvveti adı verildi.

2 — Mütebaki filo, (B) kuvveti adı ile, kuvvetli bir nüve halinde, seri tümenin geri çekilmesi mecburiyeti olan safhada görev almak üzere ayrıldı.

17 — Hindistan sularına Japon akınları: (5 : 9 - nisan)

5 : 9 - Nisan arasında Japonlar deniz hava kuvvetlerile Bengal körfezindeki ticaret gemilerine (Bu kıyılarda Müttefiklerin 112,000 tonun üstünde tonajda ticaret gemileri vardı) ve Colombo ve Trincomalee'ye ayni zamanda tevcih edilmiş bir taarruz yaptılar.

Bu taarruz, muharebe gemilerile desteklenmiş dört veya beş tayyare gemisi, kruvazör ve muhriplerden müteşekkil kuvvetli bir birlik tarafından yapılmıştı.

Bu taarruzla sinkronize edilmiş bir denizaltı taarruzu neticesinde de Hindistanın batı kıyılarında 30,000 tondan fazla ticaret gemisi kaybedilmişti.

Amiral Somerville'in karargâhına, 24 saat içinde gelen raporlardan (24 - martta) Seylan'a bir akının memul olduğunu belirten emareler görülmüştü.

Amiral, düşman tayyare gemilerinin hücumlarını Seylan'ın güneyindeki bir mevkiden yapacağını tahmin ile filosunu bu sularda topladı.

Üç gün bu sularda dolaştı. Düşman hakkında hiçbir haber alamayınca, Dorsetshire ve Cornwall'i Colombo'ya, Hermes tayyare gemisile onun himayesine memur Vampire muhribini Trincomalee'ye gönderdi. Mütebaki filo ile mayimahruk ikmali için Addu Atoll'e gitti.

Addu Atoll'e muvasalatından dört saat sonra, (4 - Nisan) Amirallik karargâhına, filonun iki gün evvel geçtiği sahadan ilerlemek suretile bir düşman kuvvetinin Seylan'a doğru yaklaşmakta olduğuna dair haberler gelmeğe başladı. Doğu filosu bu durumda Seylan'dan 600 mil uzakta bulunuyor ve düşmanın Seylan'a karşı olan taarruz tehdidine mâni olacak bir imkâna sahip bulunmuyordu. Bu hal, üslerden uzak mevkilerde ikmal yapmak mecburiyetinin, deniz harbi sevk ve idaresine yaptığı büyük tesire bariz bir misaldir.

Seylan'da kıyıda üslenmiş hava kuvvetlerile düşman birliklerini birkaç taarruzla tahrip etmek fırsatının zuhûr edebileceği ümidile, filo mayimahruk ikmalini mümkün olabilen süratle yaparak doğuya doğru hareket etti.

5 - Nisan günü saat 0800 de Colombo hava meydanına ve limandaki gemilere ağır bir hava akını vukubuldu. Maamafih, düşmanın yaklaşması haberi, kâfi zaman evvel alınmış ve limandaki gemilerin büyük bir kısmı limanı terkederek geniş bir sahaya dağılmışlardı. Bu suretle kayıplar pek az bir nisbete indirilebilmişti.

Liman tesisleri hasara uğramış, fakat hava meydanı zararsız bir şekilde kurtulmuştu. Birkaç saat sonra, doğu filosu K., Cornwall ve Dorsetshire kruvazörlerinin kaybını öğrenmek suretile ağır bir darbeye maruz kaldı.

Bu gemiler, başkomutana tekrar mülâki olmak için Colombo'dan bir gece evvel ayrılmışlar ve ertesi gün Colombo'nun 350 mil güney doğusunda bir mevkide bulunurlarken, kuvvetli bir düşman pike teşkilinin taarruzuna uğramışlardı.

Bu gemilerin av himayesi mümkün olamamış ve her iki gemi de bir çeyrek saatte batmıştı.

Müteakip dört gün zarfında Japonlar tarafından Bengal körfezindeki ticaret gemilerine müteaddit akınlar yapıldı. 9 - Nisanda tayyare gemilerinden müteşekkil bir kuvvet Seylan'ın doğu kıyıları açıklarında tekrar görünmüş ve Trincomalee'ye bir hava taarruzu yapılarak ehemmiyetli hasarlar meydana getirilmişti.

Hermes tayyare gemisile, refakat botu olan Vampire muhribi bu sularda ve açık denizde bulunmakta iken bir talihsizlik eseri olarak düşman tarafından görülmüş ve pike bombardıman taarruzlarile batırılmışlardı.

Bu taarruzlardan sonra, düşman kuvvetleri Suhda boğazının doğusuna çekilmişlerdi.

Her nekadar düşman hiçbir gemi kaybına uğramamışsa da, hava kuvvetleri bakımından zayiatı ağır olmuştu.

18 — Doğu filosunun stratejiye tesirleri:

Colombo'ya yapılan hava akınından sonra (5 - nisan) Amiral Somerville, Maldive adalarile Seylan arasında dolaşarak deniz hava kuvvetlerile düşmanın su üstü birliklerine bir taarruz fırsatı olacağını ümit etmişti.

Bununla beraber, düşman hakkındaki bilgiler çok azdı ve dolayısile de düşmanla herhangi bir temas mümkün olamamıştı.

8 - Nisanda (Düşmanın Trincomalee açıklarında tekrar görülmesinden bir gün evvel) filo tekrar Addu Atoll'e döndü.

Bu hava akınlarından elde edilen tecrübeler aşikâr olarak şunu göstermiştir ki; üsler iyi bir şekilde müdafaa edilinceye ve üzerinde çok kuvvetli bir av himayesi tesis edilinceye kadar, pike bombardıman taarruzlarına meydan açık kalacak ve neticede filonun diğer gemileri de, Dorsetshire, Cornwall ve Hermes gibi birer birer batırılacaktı.

Bundan dolayı, Amiral Somerville, filosunun kısmı küllisini, Kap yolunun muhafazası için emin ve iyi müdafaa olunmuş bir mevki olan ve Tümamiral Willis'in komutası altında bulunan Kilindini'de üslendirmeğe karar verdi.

Kendisi, seri tümen ile birlikte - Warspite, iki tayyare gemisi ve kâfi miktarda hafif gemi [1] - Hindistan sularında kaldı. Amiral bu kuvvetin düşmanın yalnız hafif kuvvetlerle yapacağı bir harekâta mâni olacak bir değerde bulunduğunu mütalea etmişti.

Maamafih yukarıdaki hâdiseler neticelenirken, bu sularda tek tük denizaltı faaliyetinden başka, ayrıca taarruzî harekât vukubulmamıştı.

Amerikan Pasifik donanmasının kuvvetlenmesi ve 1942 Temmuzunda Midway muharebesi ve diğer birtakım esbap altında, Japonlar bütün gayretlerini Pasifik adalarına teksif etmişler ve İngiliz hava kuvvetlerinin artması sebebile de Hindistan ve Seylan üzerinde tehditlerden vazgeçmişlerdi.

19 — Amerikan stratejisi: (Nisan 1942)

Pasifikteki Müttefik stratejik gayretleri - Amerikanın kontrolü altında olan sahada - Amerikadan, Yeni Zeland ve Avustralya'ya uzanan

[1] Haziranda Mozombique kanalında vukua gelen bir denizaltı taarruzunda, muhripler, bu gemilerle mücadelede büyük olan değerlerini ispat etmişlerdi.

vâsi münakale yollarının emniyeti ve bu yollara vâki Japon tehdidinin kaldırılması esasına dayanmakta idi.

Üslerin ve hava meydanlarının ikmal işleri, gelişmiş, bu münakale yollar üzerindeki münasip mevkilerdeki adalarda tesis edilen üsler mümkün olabilen süratle teçhiz edilmiş ve gemiler, hava kuvvetleri ve kara kıt'aları kendilerinden beklenen görevi yapacakları günlere intizaren bu sahanın güney batı kısmında toplanmışlardı.

Takip edilecek stratejinin ana hatları, bu hazırlıkların tamamlandığı ve Pearl Harbour baskını ile vukua gelen tahribattan sonra kâfi derecede kuvvetlenmiş bulunan Amerikan filosunun kifayetinin, yükseldiği zaman tatbik edilecekti. Maksadın tahakkuku için Salomon adalarının üstün değeri vardı.

Bu adalar, Bismarck takımadalarından, güney doğu cihetine doğru uzanan ve 600 mil imtidadında bir sahayı kaplamış bulunan küçük takımadalar zincirinden ibaret olup, Yeni Ginenin en yakın noktasından da 500 mil doğuda bulunmaktadırlar.

Japonlar ellerinde tuttukları bu adalar üzerinde, Amerikan münakale yollarının kesilmesi için deniz ve hava kuvvetleri için ideal üsler hazırlamışlardı.

Diğer taraftan, Müttefikler noktasından, bu adalara sahip olmak keyfiyeti; yalnız münakale yollarının emniyetini sağlamakla kalmıyacak, ayni zamanda Caroline'ler ve Bismarck takımadalarında bulunan düşman üslerine doğru kuzey batıya ilerlemek için birer atlama taşı mesabesinde bulunacaktı.

Bu mülâhazalar sebebile, ilk hedef olarak, Salomon'ların işgali için derhal lâzımgelen kuvvetlerin toplanmasına karar verildi. Bu seri karar ve hareketten maksat, bu grup adalar üzerinde bulunan düşman tesislerinin tahribi ve üslerin inkişafına mâni olmaktı. Bunun için de hava taarruzları ve diğer kabili istifade her türlü vesait ile mümkün olan herşeyi yapmak lâzımdı.

Bu taarruzun diğer cazip bir tarafı da, bu adaların Japonyadan uzak bulunması sebebile, Japonların 3000 mil gibi uzak bir mesafeden münakalelerini sağlamak zorunda kalmaları ve dolayısile burada verecekleri muharebede zafiyeti kabul etmek mecburiyetinde bulunmaları idi.

Ayni zamanda, Müttefikler; bu uzun münakale yolu üzerinde irtibat sağlamağa çalışacak olan Japon ticaret filosunu [1] yere vurmak için Aşil'i topuğundan vurmak gibi bir fırsatı elde etmiş olacaklardı. [2]

[1] Amerikalıların tahminlerine göre Japon ticaret gemileri tonajı için Ek : 1 e bakınız.

[2] Aşil, Truva muharebelerinin esatirî kahramanlarından biridir. Vücudü her ölüm darbesine karşı muaftır. Ancak vücudünün en zayıf yeri topuğudur. Truva muharebelerinde topuğundan aldığı bir ufak yara ile ölmüştü. Kitabı yazan bu ifade ile Japonların Salomonlardaki durumuna bir telmih yapmıştır. (Tercüme eden)

Bu plânı mevkii fiile koymak için aşağıdaki komuta sistemi kabul edilmişti.

General Mac Arthur, güney batı Pasifik sahasındaki bütün Müttefik kuvvetlerin yüksek komutanlığına tayin edilmiş ve 17 - Martta Avustralyaya muvasalat etmişti.

İlk olarak kendisine, Yeni Gine'nin doğusundaki Japon ilerleyişine mâni olmak ve Avustralyayı istilâdan korumak görevleri verilmişti.

Bu saha, hattı istiva güneyinde 110° + tulden (İngiliz ve Amerikan makamlarının mes'uliyet sahalarını hudutlandıran tul dairesi) 160° + tule kadar uzanan sahadan ibaret bulunmakta idi. Pasifiğin geri kalan kısmı, Pasifik donanması başkomutanı Amiral C. A. Nimitz'in mes'uliyeti altında idi.

Amiral Nimitz'in emri altında bulunan Tümamiral Ghormley'e; hattı istivanın güneyinde ve General Mac Arthur'ün salâhiyet sahasının doğusunda kalan ve taarruzî harekât için seçilmiş adaları da ihtiva eden güney Pasifik sahasının komutası verilmişti.

Bu stratejik plânın seri bir şekilde tahakkukuna, Japonların Coral denizi ve Midway muharebelerindeki deniz mağlûbiyetleri de önemli bir âmil olmuştu.

20 — Japon stratejisi: (Nisan 1942)

Bu devre esnasındaki Japon stratejisi, kendisine has tahavvülleri ile, Müttefiklere çok tehlikeli görünmekte idi.

Japon stratejisi kendine, düşman topraklarının istilâsını ana hedef tutmuş ve nisana kadar bunu elde etmek amacı ile cesurane taarruzlarda bulunmuştu.

Takip ettikleri bu strateji ile Japonlar, büyük muvaffakıyetler temin etmişler ve batıda Burma ve Philippine'ler savaşını kazanmakla kalmıyarak, doğuda da Port Moresby'ye kadar olan sahayı ele geçirerek (Hayat sahası) nı elde etmişlerdi.

Japon harekâtı nisan 1942 de taarruzî olmakta devam etmekle beraber mahiyet itibarile bir stratejik müdafaa veçhesi göstermekte idi.

Buna da, gittikçe kuvvetlenen Amerikalılara karşı doğu cenahlarını emniyete almak ve Pasifikte Amerikalıların harekâta müsait üsler elde etmelerine mâni olmak gibi gayretler sebep olarak gösterilebilir.

Nisanın başlarında Hint Okyanusuna yapılan akınlarda, doğu filosunun zafiyeti anlaşılmış ve bu filo Seylan mıntakasından uzaklaşmağa mecbur edilmişti.

Bu suretle Japonlar doğu filosunun tehdidini ortadan kaldırarak bütün enerjilerini doğu cenahlarının emniyetine vermiş oldular.

Japonlar, Papua ve Port Moresby'de giriştikleri büyük mikyastaki harekât gibi, acele olarak güney doğuya da uzanarak buradaki hedefleri elde etmek amacile güney doğu Salomonlara çıkarmalar yaptılar ve orta Pasifikte bulunan Midway adası ile kuzey emniyetlerini sağlıyacak olan Kiskaya (Aleution adalarının batısında) ya karşı da bir seferî kuvvet hazırladılar.

Japonlar, hasımlarına, yapılacak harekâtın Hindistan veya Avustralyaya yapılacakmış hissini verdikten ve dikkat nazarı bu mevkilerin emniyeti için kâfi derecede çektikten sonra, yukarıdaki plâna göre harekâta geçmek istemişlerdi.

Bunlardan hangisinin daha tehlikeli bir tasavvur olduğunu kestirmek mümkün değildi. Fakat Japonların ticaret filolarının durumları dolayısile, böyle bir harekete teşebbüs edecekleri şüpheli görülmekte idi.

Japonlar fethettikleri toprakların, Japon anavatanından uzaklığı dolayısile, ordularının ve hava kuvvetlerinin ikmal için çok sayıda gemiye ihtiyaç hissetmekte ve ayni zamanda da Müttefiklerin, denizaltı, deniz üstü ve hava kuvvetlerile almış oldukları ciddî tedbirleri de hesaba katmak zorunda bulunmakta idiler.

Güneyde yapılan Coral denizi muharebesi vukuatı buna ilk mânii teşkil etti ve böylece de plân doğru olarak tatbik edilemedi.

21 — Coral denizi muharebesi (7 : 8 - Mayıs - 1942)

Coral denizi muharebesi, su üstü gemilerinin yekdiğerlerile karşılaşarak muharebe etmeden kat'i neticesi alınan tarihin ilk büyük deniz muharebesi olup bütün boğuşmalar, hava kuvvetlerinin müteselsil harekâtı ile geçmiştir.

Amerikan istihbaratı, Japonların denizden nakledecekleri seferî bir kuvvetin Port Moresby veyahut aşağı Salomonlara taarruz etmeğe karar verdiklerini tesbit etmişti. Amerikalılar, Tuğamiral F. J. Fletcher komutasında olmak üzere Lexington ve Yorktown tayyare gemilerini, kruvazör (Bunlar arasında Avustralya bahriyesine mensup Australia ve Hobart kruvazörleri de bulunmakta idi.) ve muhriplerle takviyeli olarak, Japonlarla karşılaşıldığı zaman taarruz etmek üzere bu sahada toplandılar. [1]

Tuğamiral Fletcher kuvvetleri, 4 - mayısta, Japonların Amerika ile Yeni Zelanda ve Avustralya arasındaki ana münakale yolunu tehdit eden ve çok mühim stratejik bir nokta olan Tulagi'ye (Güney doğu Salomonlarda) asker çıkarma teşebbüslerine mâni olmak maksadile muvaffakıyetli hava hücumları ile harekâta başladılar.

[1] İki tayyare gemisi: Lexington ve Yorktown.
7 adet 8 pusluk kruvazör: Minneapolis, New Orleans, Astoria, Chester, Portland, Chicago, Avustralya bahriyesinden Australia.
Bir hafif kruvazör: Avustralya bahriyesinden Hobart 11 muhrip.

Bir tesadüf eseri, Tulagi'deki hâdiselerle hemen ayni zamanda olarak, 6000 mil daha batıda, Tuğamiral Syfret komutasındaki İngiliz kuvvetleri de, muhasım ellerde bulunarak, Uzak ve Yakın doğu ile Büyük Britanya arasındaki münakale yolunu tehdit eden Diego Suarez'e yaklaşmış bulunmakta idiler.

7 - Mayısta, içlerinde iki veya üç tayyare gemisi de bulunan büyük bir deniz kuvvetile himayeli bulunan bir Japon konvoyunun Louisiade adaları denizinde bulunduğu rapor edildi.

Tuğamiral Fletcher bu mevkiden takriben 160 mil daha güneyde bulunuyordu.

Her iki taraftan havalanan vurucu kuvvetler, ilk hedef olarak kendilerine düşmanın tayyare gemilerini seçtiler.

Hücumlar 7 ve 8 - mayıs günleri içinde fâsılalarla devam etti. Neticede, Japonlar kat'i hezimete uğradı ve konvoy geri döndü.

Harekât esnasında (Tulagi'ye olan akınla beraber) düşman bir tayyare gemisi (Shoho tayyare gemisi 12,000 ton), bir hafif kruvazör, 2 muhrip, 4 gambot ve nakliye gemileri kaybetmişti. Bunların hepsi batmıştır. Diğer bir tayyare gemisi (Shokaku tayyare gemisi, 23,000 ton) ve bir tayyare taşıyıcı gemi tahrip edilmişti.

Amerikalılar tarafında ise, Lexington tayyare gemisi, bir muhrip, bir filo yağ gemisi batmış ve Yorktown hasara uğramıştı.

Amerikalıların 61 tayyaresine mukabil Japonlar 104 tayyare kaybetmişlerdi.

Bu zayiat, Japonların, uğradığı ilk ciddî harp kaybını teşkil etmiş ve böylece büyük neticeye ulaşma ümitleri uçup gitmişti. Maamafih, Japonlar, bundan daha ciddî zayiata, müteakip ay olan Haziran 1942 de, belki de dünyanın en kat'i neticeli deniz muharebelerinden biri olan Midway deniz muharebesinde, ağır bir mağlûbiyete uğramak suretile duçar oldular.

22 — Midway deniz muharebesi: (3 : 6 - Haziran - 1942)

Coral deniz muharebesinden sonra güney batı Pasifikte bir sükûnet devresi olmuştu. Bu devre zarfında Japonlar, Midway adası ve Aleution adalarına karşı tertipledikleri bir taarruzun seferî hazırlıklarile meşgul oldular.

Aleution'lara karşı tertiplenen seferî kuvvet nisbeten küçük mikyasta tutulmuş ve kruvazör ve muhriplerle himayeli bir kuvvet Kiska ve Attu adalarına çıkarılmış (Haritaya bakınız.) ve tayyare gemilerinden havalanan hafif bombardıman uçakları tarafından da 3 : 5 - haziranda Dutch Harbour'deki deniz hava istasyonuna iki akın yapılmıştı.

Çok daha büyük mikyasta olan diğer seferî kuvvet ise Midway'e tevcih olunmuştu. Bu kuvvet, sıhhatle tahmin edildiğine göre, vurucu kuvvet olarak:

4 Büyük tayyare gemisi.
2 Muharebe gemisi.
3 Kruvazör.
12 Muhrip.
Refakat kuvveti olarak;
2 Muharebe gemisi.
1 Tayyare gemisi.
5 Kruvazör.
10 Muhrip ile;
İşgal kuvvetlerini taşıyan:
8 - 12 Nakliye.
4 - 6 Depo gemisi.
2 - 4 Deniz tayyare taşıyıcı gemisinin yakın himayesine memur olan;
2 veya 3 kruvazör.
2 Tayyare defi kruvazörü.
12 Muhripten müeşekkil bir kafile olmak üzere cem'an (80) gemiye baliğ olmakta idi.

Japonlar, Coral deniz muharebesinden sonra güney batı Pasifikteki kuvvetli Amerikan tayyare gemilerinin kaybından haberdar olmuş ve orta Pasifikte yapacağı harekâta bu yönden herhangi bir müdahale yapılamıyacağını ümit etmişti.

Güneyden gelen haberler, bu bölgede de bir taarruzî harekâtın emarelerini taşımakta iseler de, Müttefikler daha kuvvetli olarak harekâtın orta veya kuzey Pasifikte cereyan edeceğini memul etmekte idiler.

Amerikalılar, düşman hedefinin Midway adası olacağını sıhhatle tayin edebilmişlerdi. Böyle bir hareketi önliyebilmek için mayısın nihayetinde, Enterprise, Hornet, Yorktown tayyare gemilerile (Yorktown bu esnada muvakkat bir tamire alınmış bulunmakta idi.), 8 kruvazör ve 14 muhripten müteşekkil bir kuvveti Tuğamiral Fletcher komutası altında olarak Pearl Harbour'da toplamışlardı.

Ayni zamanda Midway'deki hava ve yer kuvvetleri, kuvvetli bir şekilde takviye edilmiş, kıyı müdafaası kuvvetlendirilmiş, hususî denizaltı karakolları tesis olunmuş ve adadan 700 mil mesafeye kadar uzanan hava keşifleri tertiplenmişti.

Bu hazırlıkları bir intizar devresi takip etti.

1944 senesi Haziranının 3. günü saat 0925 te bir Amerikan karakol tayyaresi Midway adasının batı cihetinde ve 700 mil mesafedeki bir mevkide, düşman gemilerinden mürekkep büyük bir grupun bulunduğunu keşfetti.

Müteakıp raporlar, Midway'e taarruz için, muhtelif düşman gemi topluluklarının bir randevu noktasına doğru takarrüp etmekte olduğunu gösterdi.

Ertesi gün (4 - haziran) Midway muharebesi, düşman hava kuvvetlerinin yaptığı tahribat ile başladı.

O sabah Japonlar, Amerikan tayyare gemilerinin mevcudiyetinden habersiz olarak, Midway adasına ağır bir hava taarruzu yaptılar.

Bu taarruzla kıyı tesisleri ehemmiyetli derecede hasara uğradı. Fakat buna mukabil Japonlar da, tayyarecilerini kaybettiler.

Japon tayyare gemileri bu sırada tesbit edilmiş, kıyıda üslenen ve tayyare gemilerinden kalkan Amerikan tayyareleri tarafından gafil avlanarak mütemadi bir surette takip edilmek suretile batırılmış veya muharebe harici edilmişlerdi.

Mukabil bir taarruzda Japonlar yalnız Yorktown'ı tahribe muvaffak olmuşlar ve müteakıp bütün gün zarfında ise ric'at etmişlerdi.

Bir düşman denizaltı gemisi kıyıya sokulmağa muvaffak olarak tesisleri, tesirsiz bir bombardımana tutmuşsa da bundan başka hiçbir düşman su üstü kuvveti Midway'e 100 milden daha fazla bir mesafeye yaklaşamamıştır.

Amerikan hava kuvvetleri, 6 - haziran öğleden sonraya kadar, çekilmekte olan düşmanı hararetle bombardımana devam etti.

Düşmanın kayıpları çok ağırdı.

Dört tayyare gemisi, (Kaga, 10,500 ton) Akagi 26,000 ton, Hiryo, 10,500 ton, Soryu, 10,500 ton) batırılmıştı.

İki, muhtemelen üç muharebe gemisi tahrip edilmiş, iki ağır kruvazör batırılmış, en az üç ağır ve bir hafif kruvazör tahrip edilmiş, üç veya dört muhrip batırılmış ve dört nakliye veya şilep yakılmıştı.

Amerikan kayıplarına gelince; harekât esnasında hasara uğrayıp harekâttan sonra batan Yorktown tayyare gemisile; Hammann muhribi, limana dönerken 7 - haziran günü bir denizaltı gemisinin taarruzu neticesinde batırılmıştır.

Japonlarda ölen ve boğulan subay ve er toplamı, doğruya yakın olarak 4800 olup, 278 adet te tayyare kaybetmişlerdi.

Amerikalıların personel kaybı ise 92 subay ve 215 erden ibaretti. Harekât esnasında 150 Amerikan tayyaresi düşürülmüş veya tamir edilemiyecek kadar hasara uğramıştı.

23 — Midway deniz muharebesinin tesirleri:

Pasifikte stratejik durum bir kere daha ve fakat bu defa Müttefiklerin lehine olarak hailevî bir değişikliğe uğramıştı. Japonların tayyare gemilerinden bu safhada elde kalan kuvvet 23,000 tonluk Zuikaku tayyare gemisile, iki küçük ve üçü de ticaret gemisinden muaddel üç tayyare gemisinden ibaretti. [1]

[1] Kalan Japon tayyare gemileri:
Ryujo 7400 ton.

Bunun mânası ise; Japonların insiyatifi terketmesi, Hindistanın tehditten kurtulması ve Müttefiklerin Pasifikte, gelecek günler için devamlı olarak taarruzî bir stratejiye geçmeleri fırsatının zuhûr etmiş olması demektir.

Hosho 7470 ton.
Hitaka 27700 ton.
Hayataka 27700 ton.
Zuiho 12000 ton.

IV.

Müttefiklerin insiyatifi ele almaları

24 — Stratejik durum: (1 - Ağustos - 1942)

Haziran ayında, Japonların tayyare gemisi bakımından uğradığı kayıplar, Müttefiklerin taarruzî sevkulceyşe geçebilmesi için çok müsait bir başlangıç olmuştu. Bu sırada, deniz ve hava birliklerinden müteşekkil bir kuvvet Amerika ile Yeni Zelanda arasındaki vâsi deniz sahasında bulunmakta ve indirilecek darbe için müsait zamanı beklemekte idi. Haziranın sonuna doğru, Tümamiral Chormley en kısa bir zamanda Tulagi'ye bir taarruz tertiplemesi için emir aldı. Pasifikteki bu durum sırasında, zaman, çok önemli bir faktör teşkil etmekte idi.

Japonlar işgal altında tuttukları Tulagi'de, daima sadık kaldıkları işbirliği esaslarından ayrılmak zorunda kalmışlar, deniz ve kara kuvvetlerini, hava birliklerinin istinadından mahrum bırakmışlardı. Tulagi'ye en yakın hava üssü batı kuzeyde ve 675 mil mesafede olan Rabaul'da bulunmakta idi. Alınan bütün istihbarat raporları, Tulagi'de tayyare gemilerinin bulunmadığını, yalnız denizaltı ve küçük vasıtalardan mürekkep bir deniz kuvveti olduğunu gösteriyor ve Müttefik çıkarma harekâtına karşı başlıca tehdidin Rabaul'daki hava kuvvetlerinden gelebileceği anlaşılıyordu.

Maamafih Tulagi ile Rabaul mesafesinin takriben ortasında bulunan Kieta'da [1] 4 - temmuzda yapılan önemli bir çıkarma hareketinden sonra, düşman bir hava meydanı inşasına geçmiş olup diğer bir meydana da Tulagi'nin ancak 20 mil güneyindeki Guadalcanal adasında başlamış bulunmakta idi. [2]

Ayni zamanda düşman, takriben 600 mil kadar batıda Yeni Gine'de, Buna'ya çıkarma yapmış olup her iki harekâtta - Hususile Guadalcanaldaki harekât - kıyıda üslenen birçok deniz ve kara tayyarelerile önemle desteklenmişti. Eğer müttefikler süratle faaliyete geçmiyecek olurlarsa düşman bütün bölgeyi ayni seri tempo ile işgal edecek ve bu takdirde de sonunda onu bu yerlerden çıkarmak çok müşkül olacaktı.

[1] Tulagi'nin karayel cihetinde ve 375 mil mesafededir.

[2] Deniz tayyareleri Salomonlardaki muhtelif yerlerden harekât yapmakta iseler de bu mevkiler haizi ehemmiyet değildi. Bu yerler Gavutu (Tulagi'de), Gizo, Rekata limanı, Kiyeta ve Buka geçidi gibi (Ancak bunlar ihtiyatla telâkki edilmelidir.)

Bu sebeplerden, düşmanın Kiyeta ve Guadalcanal'daki yeni hava meydanlarından hareket için faydalanmasından evvel darbeyi indirmek hayatî bir mesele halini almıştı.

25 — Guadalcanal muharebeleri: [1]

1942 Ağustosunun yedisinde, Amerikan kuvvetleri Tulagi ve Guadalcanal adasına çıktılar. [2]

Japonlar Tulagi'den 6000 mil mesafede bulunan Bengal körfezindeki İngiliz doğu filosunun mevcudiyeti dolayısile, kuzey Sumatra'yı hava kuvvetleri ile takviye etmek gibi kuvvet bölümüne mecbur olmuşlar ve buradaki kuvvetleri Salomonlara gönderememişlerdi. Amerikalılar tam bir baskın tesiri elde etmişler ve 48 saat içinde Guadalcanal'daki inşası henüz tamamlanmış bulunan yeni hava meydanlarını da ihtiva etmek üzere bütün önemli hedefleri zaptetmişlerdi.

Maamafih, Japon garnizonu adanın içerlerine kaçmak suretile kurtulabilmişti. Müteakıp altı ay içindeki muharebelerin geçirdiği safahat, bu kitabın mevzuu haricinde bulunmaktadır.

Bu devre zarfında Japonlar bir taraftan küçük bir takım harekât ile kıyıdaki kıt'alarını takviye ve ikmallerini idameye çalışırken, diğer taraftan da adanın istirdadı için dört büyük teşebbüs yapmışlardı. Denizde, karada ve havada çok şiddetli muharebeler olmuş ve her iki taraf ta biribirinin ağır kayıplara uğradığını iddia etmiştir.

Japonlar, bütün gayretlerini; merkezî ve kuzey Salomonların müdafaası kuvvetlendirinceye kadar, harekâtın geciktirilmesini hasretmiş ve adayı istirdat etmeği ümit etmişti. (13 : 15 - kasımda) bu uğurda yaptığı dördüncü büyük teşebbüsün müncer olduğu Guadalcanal deniz muharebesinde ağır zayiata uğramış ve bu suretle bu ümitlerini de kaybetmişlerdi.

1943 Şubatının başlarında (Amerikalıların esas çıkarmalarından takriben altı ay sonra) düşman mukavemetinin son bakıyeleri de muharebe gemileri ve tayyare gemilerile desteklenen muhriplerden mürekkep büyük bir kuvvet tarafından bir gece tamamen tahliye edildi. Bu suretle güney doğu Salomonlar emniyet altına alınmış ve Müttefiklerin stratejik taarruza intikalleri böylece mevkii fiile konulmuştu.

26 — Netice:

1942 yılı Nisanının karanlık günlerinde kararlaştırılan plân serisinden olarak; Guadalcanal için yapılan muharebelerin muvaffakıyetli netice-

[1] Muharebe özeti No. 23

[2] Muharebe özeti No. 21

lerinden biri geçen bu 18 ay zarfında, Pasifik durumunda büyük değişmeler olmuştur.

Düşman her nekadar bu devre zarfındaki aylar içinde bazı merkezî Salomonları tekrar işgal etmek ve kuzey batıya doğru ilerlemek gibi Amerikalılara karşı muhtelif taarruzlar tertiplemek iktidarını kendilerinde görmüşlerse de, bütün bunlara rağmen insiyatifi bir daha ellerine geçirememişlerdir.

Bugün (Temmuz 1944) düşman, 1942 senesinin kendisi için müsait olan şartlarından uzaklaştırılmış ve değişik zor durumlarla karşı karşıya bırakılmıştır. Ezcümle düşman Salomonlardan çıkarılmış (Rabaul'da tecrit edilen bir kısım kuvvet hariç), Marshal ve Carolin adalarındaki üsleri zaptedilmiş veya kontrol altına alınmış, Tokyo'dan sadece 1300 mil uzakta ve Marian grupunda bulunan Saipan üssü Amerikalılar eline geçmiştir. Ayni zamanda düşmanın, deniz ve hava kuvvetlerinin üstün malzeme ve personeli tarafından tutulmasına rağmen, Guam adası istilâ edilmiş olup General Mac Arthur'ün giriştiği Yeni Gine muharebelerinin muvaffakiyetle sonuca yaklaşması da, düşmanı beslediği cazip ümitlerden ebediyen uzaklaştırmıştır.

Düşman işgal orduları, her nekadar hali hazırda işgalleri altında bulundurdukları sahalarda tutunabiliyorlarsa da, unutmamalıdır ki; bu kuvvetleri besliyecek ağır harp malzemesi de denizaşırı uzun yollardan gelmektedir ve Japonlar (Hayat sahası) dedikleri bu bölgelerin muhafazasını idame edebilmek için uzun münakale yollarında büyük mikyasta gemi çalıştırmak mecburiyetindedirler.

İki büyük harp içinde de, İngiltere İmparatorluğunun denizaşırı topraklarile hayatî irtibatı sağlıyan ticaret filolarına çok ciddî tehlikeler arzeden büyük mikyasta düşman taarruzları vukubulmuş ve Amerikanın bol miktarda gemi yardımından faydalanılmıştır.

Buna rağmen zayiatı hafifletebilmek için büyük ve çok fedakârane gayretlerin sarfı icap etmiştir. Japonya ise, zayiatını telâfi bakımından böyle bir rüçhaniyete sahip değildir.

Japonya, artık münakale yollarının, Müttefiklerin daima artan baskısına karşı tamamen açık bulunduğuna kani bulunmaktadır. Uğramış oldukları ağır gemi kayıpları da bunu göstermektedir.

Japon haberler bürosunun sözleri arasında geçen şu ifade de Japonyanın iç durumunu aydınlatmak bakımından şayanı dikkattir:

(Bugünkü olaylar dolayısile, kabine çok fazla heyecanlı bulunmakta ve bundan İmparator pek ziyade endişe duymaktadır. [1])

---

[1] Times gazetesinin 21 - Temmuz - 1944 tarihli nüshasındaki Tojo kabinesinin istifasına dair olan resmî tebliğe atfen.

İlâve (A)

JAPON DENİZ KUVVETİ

Aşağıdaki çizelge, 7 / Aralık / 941 deki Japon deniz kuvvetlerinin durumunu ve 1 / Mayıs / 944 te fiilî olan, tahrip ve kaybedilen tahminî kuvvetlerini gösterir:

	7. Aralk 941 deki kuvvet	1. Mayıs. 944 tarihine kadar olan kayıplar	1. Mayıs. 944 e kadar tahrip edilenler	1. Mayıs 944 teki fiilî kvvet
Muharebe Gm. 16 pusluk . .	3	.	1	3
» » 14 » . .	8	2	.	6
Tayyare Gm. . .	8	5	.	3
Tayyare Gm. (Muaddel) . .	2	1	.	7
(Operatif harekât için)				
Tayyare Gm. (Muaddel, tender) . .	1	1	1	3
Dz. tayyaresi taşıyıcı Gm. . .	6	2	1	2
» » » » (Muaddel) . .	2	3	1	6
Kruvazör 8 pusluk . .	18	4	.	14
» 5,5 » . .	20	9	4	11
Muhrip (1000 tonun üstünde) . .	100	63	6	64
» (» » altında) . .	13	4	.	11
Denizaltı Gm. . .	62	35 &	10	90
Ticaret Gm. ve nakliye (1000 tonun üstünde) . .	1670	790	.	.
	7 000 000 Ton	35 tanker 3 451 000 Ton	570 000 Ton	4 206 000 Ton

(1) Amerikan tahminleri : Japon ticaret gemileri (1000 tonun üstünde) 1/ Mart / 942

7 - Aralık - 941 de bilinen tonaj	5 858 500
Bildirilmemiş inşaat (940 - 941, Ocak, Şubat, 942)	235 000
Kadro harici artış	300 000 (?)
Ganaim (zapt, müsadere ve saire	445 700
TOPLAM.	6 839 200
7 - Aralık - 941 : 1 - Mart - 942 kayıpları	534 000
1 - Mart - 942 de Mecmu Gros tonaj	6 305 600
Japonların harp gayretleri sayesinde telâfi ettikleri ile birlikte tahmin edilen son tonaj.	6 455 000
1 - Mart - 942 tarihinde görülen noksan tonaj, kayıplarla, inşaat arasında 150 000 ton tutarında bir artış nisbeti olduğunun tahmin edilmiş bulunmasındandır.	150 000

Fihrist (Harf sırası ile)

Kelimelerin yanındaki rakamlar, ait olduğu kısımları gösterir.

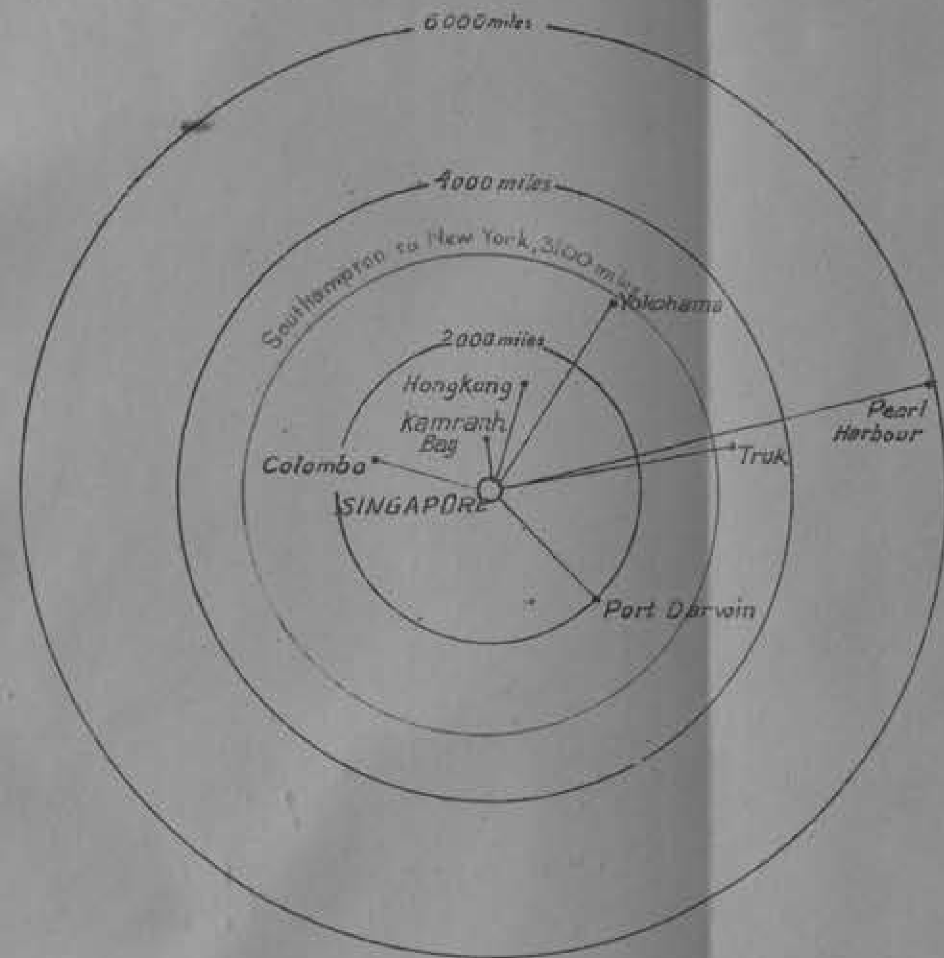

DIAGRAM 1

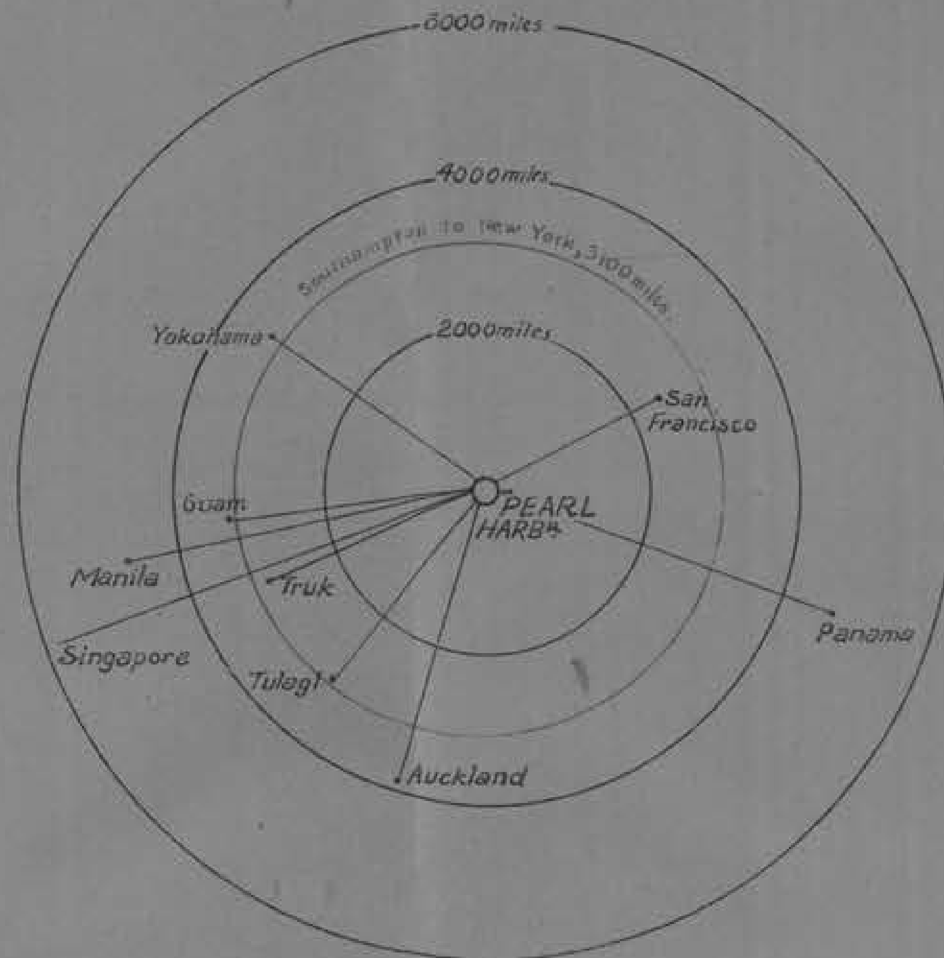

DIAGRAM 2

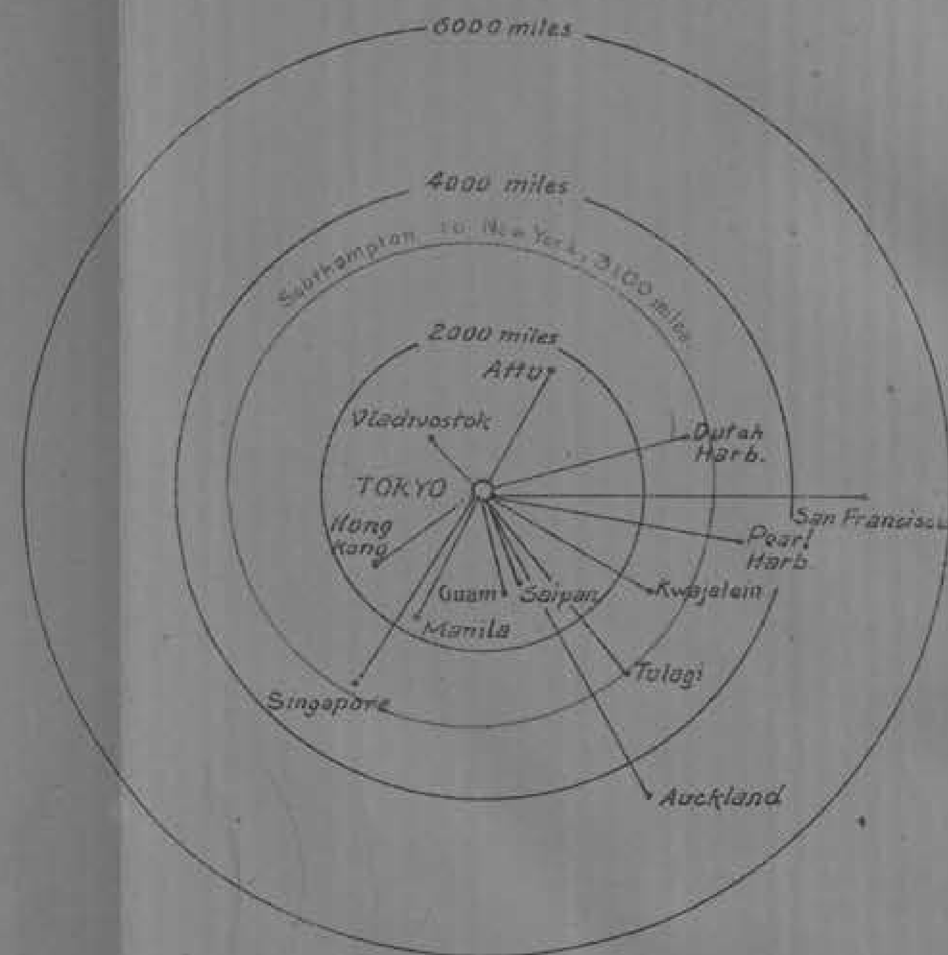

DIAGRAM 3

PASİFİK OKYANUSU

İapon İmperatorluğu 7/12/1941
Japon kontrolundaki kışlar 7/12/1941
Kontrol sahasının takribi hududu 30/4/1942

ALASKA
S. Matthew
Kodiak
Pr. Simpson
Komandorski Ad.
KAMCHATKA
Petropavlovsk
Attu
ALEUTIAN Is.
Dutch Hr.
Kiska
Paramushiro
Sakhalin Ad.
KURIL Is.
Vancouver
Esquimalt
ŞİMALİ AMERİKA
Vladivostok
MANCHUKUO
JAPAN
Yokohama
Adaları
KURE
Sasebo
CHINA
Chungking
Shanghai
ABDA AREA
Formosa
BONIN Ad.
Ogasawara
Marcus Ad.
Midway Is.
San Francisco
San Diego
Guaymas
Tampico
PEARL HARBOUR
Ortawaii
Wake Ad.
MARIANAS or LADRONES
Saipan
Guam
INDIA
Rangoon
BURMA
SIAM
Bay of Bengal
Manila
PHILIPPINE ADALARI
Kamranh Bay
Kota Bahru
Trincomali
Colombo
Japanese Mandate
Truk
CAROLINE Ad.
Yap
Kwajalein
Wotje Aroll
Jaluit
Makin
Tarawa
Acapulco
Clipperton
Cocos
SUMATRA
SINGAPORE
BORNEO
HALMAHERA
Addu Atoll
Chagos Archipelago
Diego Garcia
Batavia
Surabaya
Amboina
NEW GUINEA
Rabaul
BISMARCK ARCHIPELAGO
Nauru
Canton Is.
Phoenix Is.
Galapagos
CENUBİ AMERİKA
Pt. Moresby
Cocos or Keeling Ad.
Timor
Funafuti
ELLICE Is.
Union Gr.
St. Cruz
Marquesas
Samoa Ad.
Tutuila
Callao
HEBRIDES
Suva
FIJI Is.
FRIENDLY Ad.
Tongatabu
Tahiti
Noumea
New Caledonia
AUSTRALIA
Brisbane
Perth
Norfolk
Kermadec
Easter I.
Valparaiso
Juan Fernandez
SYDNEY
Melbourne
Adelaide
AUCKLAND
NEW ZEALAND
TASMANIA
Hobart
Chatham Ad.
Antipodes
Auckland
South-west Pacific Area (April 1942)
South Pacific Area (April 1942)
Macquarie

